

LATVIJAS
SKOLAS SOMĀ

Skolēni un literatūra: kā var palīdzēt programma "Latvijas skolas soma"

Aija Tūna, programmas "Latvijas skolas soma" vadītāja
Inga Bika, eksperte komunikācijas jautājumos

**Seminārs, gatavojoties pirmajam Latvijas bērnu un jauniešu
literatūras festivālam | 29.08.2023.**

Latvijas Nacionālais
kultūras centrs

Pieci gadi programmā "Latvijas skolas soma". Skolēnu kultūras dienasgrāmatas

"Mums bija nodarība Līvoniņas ordeņa pilī. Starp citu, ļoti interesanta nodarība. Man tik patika pilī, ka vasaras brīvdienā es pierunāju vecākus atbraukt uz Ventspī, un vēl vienu reizi apmeklēt šo pili."

Intervju 3. pamatskolas 3.a klases skolēnai ar "Pieci gadi programmā "Latvijas skolas soma" izdevuma redakciju.
Lūcija Čakma

"Man vienmēr ir bijis grūti iesākt rakstīt domrakstus vai izdomāt idejas vizuālās māksles skolotājas uzdotajiem darbiem. Bet pēc nodarības ar rakstnieci Lūzi Pastori es sapratu, ka patiesībā jebkuru apšārt esot lietu var aprakstīt, tikai jāieieik tā citādākā situācijā vai jāpaskatās uz to citādi – kā dzīvu lietu."

Intervju pamatskolas 3. klases skolēnai Anitai ar "Pieci gadi programmā "Latvijas skolas soma" izdevuma redakciju.
Lūzi Pastori

Programmas mērķis

Kultūrizglītības programma “Latvijas skolas soma” – **valsts apmaksāta iespēja skolēniem mācību procesa ietvaros regulāri iepazīt Latvijas kultūras vērtības un laikmetīgās izpausmes**, tā

- sniedzot ieguldījumu izglītības procesa pilnveidošanā, t.sk. attīstot kultūras izpratnes un izpausmes kompetenci;
- mazinot sociālo nevienlīdzību;
- spēcinošot lepnumu par savu valsti un tās cilvēkiem.

Svarīgi, lai izvēlētās kultūras norises sniedz māksliniecisku baudījumu, raisa pārdomas par personīgi nozīmīgiem un sabiedriski aktuāliem jautājumiem, izklaidē un vienlaikus palīdz paplašināt redzesloku un apgūt mācību saturu.

Izmantojot kultūras norises kā resursu, mācīšanās kļūst jēgpilnāka un personiskāka.

“Māksla un kultūra ir būtiska mūsu intelektuālajai un morālajai labbūtībai, jo tās sniedz veldzi visiem mūsu dzīves aspektiem, sākot ar ekonomiku un beidzot ar mūsu savstarpējām attiecībām.”

*UNESCO vēstule Nacionālajām komisijām
par Mākslas un kultūras izglītības ietvaru 2022. gada 4. martā*

IDEJA UN ATTĪSTĪBA

vēlme nodrošināt regulāru pieeju kultūras norisēm

2015

konceptijas izstrāde

2016
2017

pilotprojekti (Daugavpils, Jelgava, Brocēnu, Līvānu, Ventspils novads, Rīgas pilsēta)

2018

programma sāk darbību

SATURS

Latvijas kultūras un mākslas vērtību un laikmetīgo izpausmju iepazīšana mūzikā, teātrī, dejā, cirķī, vizuālajā mākslā, kino, arhitektūrā, dizainā, materiālajā un nemateriālajā kultūras mantojumā, literatūrā un grāmatniecībā

APTVĒRE KATRĀ MĀCĪBU SEMESTRĪ

apmieram 200 000 skolēnu pamata un vidējās izglītības posmā, tai skaitā

vispārējās izglītības iestādēs

privātajās izglītības iestādēs

profesionālās izglītības iestādēs

PAMATPRINCIPI

kā katram vienam viena kultūras norīse semestrī

daļa no mācību un audzināšanas darba satura

līdzsvara pieejamība

NORIŠU FORMAS

klātienēs norises (kultūras institūcijā, klasē, skolas zālē, parkā utt.)

digitālās norises (nolīmētās darbs vai tiešsaistes nodarbība)

FINANSĒJUMS

valsts piedāvā proporcionāli skolēnu skaitam

administratīvie izglītības iestāžu dibinātāji

nodrošina programmu / biļešu maksu un transporta izdevumus skolēniem un pavadošajām personām

REZULTĀTI

• nodrošināta regulāra kultūras norīšu pieejamība skolēniem

• ietekmēta izglītības kvalitātes, t. sk., kultūras izpratnes un izpausmju kompetences attīstība

• palielināts bērniem un jauniešiem domāto kultūras norīšu skaits un daudzveidība

• pieaug nodarbinātības iespējas kultūras nozarē

• mazināta sociālās atstumtības un nevienlīdzības risks

LATVIJAS SKOLAS SOMĀ

Vizuālā māksla

Mūzika

Teātris

Cirks

Kultūras nozares programmā "Latvijas skolas soma"

Literatūra un grāmatniecība

Deja

Dizains

Kino

Arhitektūra

Materiālais un nemateriālais
kultūras mantojums

Šodien par lasīšanu, literatūru vai grāmatniecību? Par visu kopā.

Izvēloties no plašā grāmatu un notikumu klāsta, svarīgi atcerēties un ņemt vērā franču rakstnieka Daniela Penaka vārdus: **“Darbības vārds lasīt necieš pavēles izteiksmi.”**

“Es ticu, ka grāmata ir kā saruna starp rakstnieku un lasītāju. Kamēr vien rakstniekam būs lasītājam ko teikt, grāmatas tiks rakstītas, izdotas un lasītas. Ja mēs, pieaugušie, turpināsim sarunāties ar bērniem, ja mēs gribēsim viņiem ko teikt, ja mēs sarunāsimies paši savā starpā, tad runās un lasīs arī bērni.”

/ Laura Vinogradova, rakstniece /

Pirmais jautājums: vai lasīšana ir pienākums vai izvēle, balva vai sods?

Burti kā celtniecības materiāli tiltiem starp sevi un pasauli.

Praktiski un konceptuāli nosacījumi

- Iespēja lasīt un runāt par izlasīto;
 - lasīšanai atvēlēts laiks (privātā pamatskola "Domdaris");
 - "pa rokai" noliktas grāmatas skolas vidē;
 - neformāls grāmatu klubiņš;
 - interneta resursu izmantošana (platforma "Goodreads" u. c.);
- Akceptēt dažādu lasāmvielu;
- Veidot lasīšanas patiku un paradumu;
- Autora vēstījums – lasītāju uztvertais;
- Mācīšanās "lasīt starp rindiņām", atklāt slēptās nozīmes.

Kāpēc?

(..) izglītotā sabiedrībā lasīšana ir pamatprasmē, kas nepieciešama izglītībā un darbā.

Bet **lasīšana ir kas vairāk** – tā veicina radošumu, sniedz prieku, zināšanas un mērķi.

Lasošs cilvēks pilnībā iekļaujas pasaulē, tās vēsturē, kultūrā un nākotnē.

Lasīšana ir veids, kā runāt par dzīvi – tā liek mums domāt par to, kas mēs esam un kādas izvēles mums dzīvē ir dotas.

/ Kendall, 2009 /

Literatūra un grāmatniecība programmas saturā

Programma “Latvijas skolas soma” palīdz skolēniem

- sadraudzēties ar grāmatām;
- satikt rakstniekus, iepazīt viņu radošo procesu;
- izzināt grāmatas tapšanas gaitu;
- ieraudzīt literatūru citās mākslas formās;
- apsvērt paša iespējas iemēģināt roku rakstniecībā.

Galvenais, lai lasītais uzrunā, lai tam ir jēga, un tad arī patika neizpaliks. Literatūras plašums aicinās jauniešus iepazīt apkārtējo pasauli, meklēt vēstures pagriezienus, atpazīt savas emocijas, izdzīvot tagadnē nepiedzīvoto un sasniegt savas nākotnes tālākās vīzijas.

Tikšanās un nodarbības ar grāmatu autoriem

- Radoša nodarbība “Pagalma enciklopēdija” ar rakstnieci **Agnesi Vanagu**.
- Literārā tikšanās “Izdzīvošanas stāstu darbnīca” ar rakstnieci **Luīzi Pastori**.
- Radoša un izglītojoša nodarbība “Ucipuci meklē draugus” jeb tikšanās ar rakstnieci **Zani Zustu**.
- Radošās rakstīšanas nodarbība “Ceļa galā stāsts” ar rakstnieci **Lauru Vinogradovu**.

Muzejpedagoģiskās nodarbības un ekspozīcijas

- **Anšlava Eglīša digitālā ekspozīcija** Inciemā.
- Rakstniecības un mūzikas muzeja nodarbības **“Runā ar dzeju”**, **“Spoku stunda”**, **“Lasāmskapis”**.
- Latgales kultūrvēstures muzeja nodarbība **“Cilvēka bērns”**.
- Jaņa Rozentāla un Rūdolfa Blaumaņa muzeja nodarbība **“Kā tapa Rūdolfa Blaumaņa darbi: “Purva bridējs” piemērs”**.
- LKA Rīgas kino muzeja **“Rainis un Aspazija kino”. Ekranizācijas”**.

anšlavs eglītis

Ar pasauli skatās viņš kā izejotājs.
Viņš pamana kāru, pūķu dēķu, nāms
ropūtu, sūkūmu, pauci, mazūku
nāvri vai ošāpi, redz ošūku, sētas un
reģu beāhtes, pašu ošūku un arī pūķu
tumbālo vīrus, un to visu ošūku ošūku
pārcūku ošūku, gūvēkāru ošūku,
pārcūku, dānūku, lūgū un ošūku.

17 gadu anšlavs eglīte dāve
izcūka ar incūmu, un šī bāla vārdū
amūmūta nācūmu vīdū ē emūcūku
pūķūngūnūku) mēnūdu "pūķū
ošū" (1992) tūku ar šū ošūdu vīdū
pūķūmūtu vīdū, tūku pūķūmūtu jū
vārdū šū - ošūku vārdūtu, pūķūmūtu,
vīdū šū ošūku dānūdu vīdū dānūdu un
dānūmūtu pūķūmūtu, no lūmūtu bāru
un vīdū pūķū vīdū anšlavs pūķū.

Ieskats grāmatu tapšanas gaitā

- Izzinoša nodarbība **“No stāsta līdz grāmatai”** ar stāstnieci Inesi Valteri.
- Latvijas Nacionālās bibliotēkas tiešsaistes muzejpedagoģiskās nodarbības un ekspozīcija **“Grāmata Latvijā”**.

Digitālās norises

- Video stāsts ar mūziku **"Elsbergs - divos naktī..."**.
- Muzikāls dzīvesstāsts par dzejnieku Eduardu Veidenbaumu **"No Veidenbauma neaizbēgsi"**.
- Andreja Upīša memoriālā muzeja tiešsaistes nodarbība **"Zelta krātiņā. LPSR elite"**.
- Ventspils muzeja muzejpedagoģiskā nodarbība **"Iepazīšanās ar rakstnieka Herberta Dorbes dzīvi un literāro mantojumu"**.
- Biedrības DrKT ejamizrāde-audio pastaiga **"Aleksandrs un Čaks"**.

Literatūra nav tikai literatūrā

Raiņa luga “Spēlēju, dancoju”

- **Opera** Latvijas Nacionālajā operā un baletā (komponists Imants Kalniņš, režisore Laura Groza).
- **Animācijas filma** (režisore Roze Stiebra).
- Latvijas Nacionālā teātra **izrāde** (režisors Elmārs Seņkovs, pirmizrāde 14. septembrī).

Ineses Zanderes stāsts "Puika ar suni"

- Istabas teātra **izrāde** "Puika ar suni" Žaņa Lipkes memoriālā (režisors Jānis Znotiņš).
- Iizrādes **video iestudējums**.
- Dāvja Sīmaņa **filma** "Tēvs nakts".

Jauna mājaslapa - ērtāka norišu atlase

- visa piedāvājuma **pārskatīšana** un aktualizēšana;
- kultūras norišu veidotājiem **elektroniska pieteikuma anketa** mājaslapā;
- saites uz norišu recenzijām, sižetiem, informāciju medijos, atsauksmēm;
- papildu foto un video materiāli;
- plašāka informācija par jaunajiem kultūras norišu piedāvājumiem;

- pētījumi un publikācijas;
- kultūras norišu ikmēneša izlašu arhīvs;
- skolu pieredze un noderīgi resursi skolotājiem;
- komandas un pašvaldību koordinātoru kontaktinformācija.

Izglītības un kultūras nozaru satikšanās, lietotājam ērti atlasot norises pēc dažādiem parametriem.

www.latvijasskolassoma.lv

Kultūras norišu piedāvājums

Meklēt...

Klašu grupa

- Visas
- 1-4.
- 5-9.
- 10-12.

Nozare

- Visas
- Mūzika
- Teātris
- Deja
- Cirkis
- Vizuālā māksla
- Kino
- Arhitektūra

- Dizains
- Kultūras mantojums
- Literatūra un gramatniecība

Norises laiks

- Visas
- Pēc grafika
- Pēc pieprasījuma

Reģions

- Visas
- Rīga
- Zemgale
- Kurzeme
- Vidzeme
- Latgale
- Sēlija

Norises vieta

- Visas
- Izbraukumā
- Kultūras institūcijā
- Digitāla norise – tiešsaistē (Zoom, MS Team u. c.)
- Digitāla norise – ieraksta veidā
- Digitāla norise – ieraksts ar tiešu interakciju

Izmaksas

- Visas
- Maksas
- Bez maksas

< Aizvērt

Latvijas Kultūras kanona
puzle "Stāstu stāsts" ar
rakstnieci Luīzi Pastori

Piedāvā: SIA MIZOTI

Kultūras mantojums

Literatūra un grāmatniecība

[Lasīt vairāk >](#)

Radošā darbnīca "Grafikas
darbnīca"

Piedāvā: Latvijas Nacionālā bibliotēka

Vizuālā māksla Dizains

Kultūras mantojums

Literatūra un grāmatniecība

[Lasīt vairāk >](#)

Ekspozīcijas "Grāmata
Latvijā" iepazīšana

Piedāvā: Latvijas Nacionālā bibliotēka

Kultūras mantojums

Literatūra un grāmatniecība

[Lasīt vairāk >](#)

Muzejpedagoģiskā nodarbība
"Lasīšana kā pretošanās jeb
pašizdots"

Piedāvā: Latvijas Nacionālā bibliotēka

Kultūras mantojums

Literatūra un grāmatniecība

[Lasīt vairāk >](#)

Radošā darbnīca
"Marmorēšana"

Piedāvā: Latvijas Nacionālā bibliotēka

Vizuālā māksla Dizains

Kultūras mantojums

Literatūra un grāmatniecība

[Lasīt vairāk >](#)

Muzejpedagoģiskā nodarbība
"Ja es būtu grāmata"

Piedāvā: Latvijas Nacionālā bibliotēka

Vizuālā māksla Dizains

Kultūras mantojums

Literatūra un grāmatniecība

[Lasīt vairāk >](#)

Kur vēl meklēt informāciju

Mājaslapa

www.latvijasskolassoma.lv

Sociālie tīkli

- Facebook @latvijasskolassoma
- Instagram @latvijasskolassoma
- X @LV_skolas_soma
- Youtube @latvijasskolassoma
- Flickr @latvijasskolassoma

Saziņai

- aija.tuna@lnkc.gov.lv
- pasts@latvijasskolassoma.lv

A group of children and adults are gathered for an event. In the foreground, a young girl with blonde hair, wearing a white baseball cap and a black and white striped shirt, is pointing her right arm towards the camera. She has a joyful expression. Next to her, a boy with blonde hair, wearing a black baseball cap with a blue and white design and a black t-shirt, is looking towards the left. In the background, several other children and adults are visible, some looking towards the camera and others looking away. The scene is brightly lit, suggesting an indoor or well-lit outdoor setting.

Paldies!

Saziņai:

past@latvijasskolassoma.lv

www.latvijasskolassoma.lv

Facebook @latvijasskolassoma

Instagram @latvijasskolassoma

X @LV_skolas_soma